

DOOR HET
STOF

LOÏS DIALLO

DOOR HET STOF

EEN OFF THE ROAD ROMAN
OVER ZIN EN ZIJN
IN DE WOESTIJN

<http://loisdiallo.wix.com/stof>

Copyright © Lois Diallo 2015

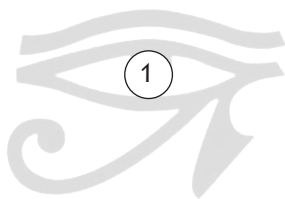
Omslag en binnenwerk: Leo van der Helm

ISBN: 9789402131109

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur of de voor haar optredende vertegenwoordigers en/of rechthebbenden.

Ondanks alle aan de samenstelling van deze tekst bestede zorg, kan de auteur geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout, die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

1e druk, april 2015

De Desert Highway is aardedonker. Ergens halverwege de hobbelige snelweg van Amman naar Aqaba neem ik de afslag richting Petra. In m'n binnenspiegel verschijnt een perfect ronde, amberkleurige maan. Ze volgt in het kielzog van de huurauto en verlicht de contouren van de grillige horizon rondom. De weg slingert, stijgt en daalt. Gelukkig is het helder en droog, want naar verluid stond het gehele Jordaanse wegennet gisteren nog blank.

Een stadje. Wadi Musa? Langs de weg had geen naambord gestaan. Ik kijk wat rond, maar herken niets, zie nergens een wegwijzer en de straten zijn uitgestorven. De verlichte benzinepomp biedt hoop. Ik stop en stap uit. Ineens word ik omringd door minstens tien mannen die samen behulpzaam uitleggen dat mijn reisdoel een kleine vijftig kilometer verderop is.

Daar stond hij, met z'n vale zwarte hoofddoek, rokend, leunend op de motorkap van een jeep, bloedmooi, nog mooier dan ik me herinnerde, wachtend op mij in Wadi Musa, het dorp waar ik sinds vanochtend een hotelkamer had.

De jeep, met chauffeur, zette ons af bij een huis aan de rand van het dorp boven op een berg. Op het erf deden twee ezels zich tegoed aan een portie stro. Naast de betonnen veranda lag een stapel takken; daarnaast een kuil met vuurresten. Binnen, in de grote hal van het huis, lag tegen een muur een berg stobalen. Vanuit de hal keek ik de keuken en badkamer in. In de gootsteen reikte een hoeveelheid GFT tot voorbij de kraan. De douchebak lag vol beschimmeld textiel; de wastafel vol gebroken glazen. Mijn gastheer zei dat hij het liefst zo min mogelijk binnenshuis is. Vooral de badkamer zei hij te ver-

mijden: 'Douchen doe ik bij mijn ouders en mijn toilet is buiten. Ik wil de wind tegen m'n kont voelen als ik poep'.

Hij nam een matrasje en deken uit één van kamers en gooide ze over zijn schouder. Met een fles Arak en twee plastic bekertjes in zijn ene hand leidde hij mij met zijn andere hand door het donker naar de rand van het rotsplateau. Daar installeerden we ons. De lichtjes van het onder ons gelegen Wadi Musa, de 'vallei van Mozes' vertaalde hij, waren nog net zichtbaar in de verte. Hij straalde in het spotlicht van de nieuwe maan - de 'hilal', leerde ik. De sterrenhemel boven het zwarte silhouet van de bergen was hier en nu voor mij net zo indrukwekkend als die hij me die middag in de ondergaande zon in Petra beschreef.

Hij schonk twee plastic bekertjes lokale anijslikeur in. 'Geniet!' Mijn inwendige gloeide. Toch liep er een rilling over m'n rug. Hij lachte tevreden en drapeerde de deken over mijn en zijn schouders. Zijn warme hand vond mijn zij; mijn hand zijn dij. Hoe langer ik omhoog keek, hoe minder ik focuste, hoe meer sterren er vielen, hoe oneindiger het heelal me voorkwam, hoe groter mijn gelukzaligheid groeide.

'Waarom blijf je niet?' vroeg hij. 'Je kunt hier zo lang blijven als je maar wilt. Ik zal je de woestijn leren kennen. Het is er geweldig. Je zult the Bedouin way of life ervaren. Het zal je bevallen. Je zult thuiskomen. Insha'Allah.'

Ja, insha'Allah, als god het wil. Op de rotsrand onder de sterrenhemel keek ik opzij - in die half geloken, dromerige ogen - in dat fraai geboetseerde gezicht - met die wellustige lippen. Die lippen móest ik proeven. Nu. Als ik lippen zou bedenken, bedacht ik ze zo. Zo vol, zo stevig, zo lief, zo zoet. Zó lekker. Als marsepein.

Wat was ik blij dat het fris werd op de rotsrand. We moesten wel tegen elkaar aan zitten onder de deken, hij moest mijn rug wel strelen, ik moest mijn handen wel warmen tussen zijn benen. Wat was ik blij dat het matrasje smal was. We moesten wel dicht tegen elkaar aan liggen, ik moest me wel aan hem vasthouden, onze benen moesten wel verstrengelen. Wat was ik blij dat we het warm kregen. Onze truien moesten wel omhoog, onze broeken moesten wel omlaag,

onze lijven moesten wel samensmelten. Ik genoot. Van hem, zacht en hard, lief en stout, heet en sterk, in mij. Van het schijnsel van de nieuwe maan. Van zijn aura van glanzende golvende lokken in het tegenlicht. Van alle sterren die vielen en alle die niet vielen. Van de energie die ik kreeg en gaf. Van de hemel op aarde.

Op de rotonde rechts aanhouden, hadden de mannen gezegd. De bocht is scherp en steil en ik moet een beetje bijremmen. Vaag registreer ik een glanzende streep op het wegdek. In slow motion slipt de huurauto om zijn as. Overdwars, met de voorwielen op een hoge stoep, komt hij tot stilstand. Even blijf ik licht apathisch zitten. Dan open ik het portier en stap voorzichtig uit. De auto ziet er op een platte band na nauwelijks beschadigd uit. Ook nu komen er van alle kanten mannen op me af. Of het goed met me gaat. Ik geloof van wel. Eén van de mannen blijkt van de politie en belt zijn collega's. Ik bel de man naar wie ik onderweg ben en laat de politieman in burger hem uitleggen waar ik ben gestrand.

Een politiebusje. Mannen met snorren en uniformen. Meer politieauto's. Een besnorde politieman met drie sterren op zijn revers vraagt mijn paspoort dat vervolgens vlot van hand tot hand gaat. Te veel handen om te tellen. Iemand vraagt mijn naam. Ik wijs op m'n paspoort. Een hand overhandigt me het donkerrode boekje. Ik klap de kaft open, zoek de pagina met persoonsgegevens en staar naar de naam naast de foto. 'Annick. Annick Mees,' hoor ik achter me zeggen en voel een warme hand in m'n zij. Ik draai me om en kijk in die honingbruine ogen met die lange zwarte wimpers. Zijn blik is harder dan ik me herinner, maar niet minder zwoel. Een roodzwart geblokte hoofddoek verbergt z'n lange lokken en een baard van een week of wat z'n kaken, maar niet z'n mond. De uitgesproken contour van zijn cupidoboog benadrukt de volheid van z'n lippen. 'Maak je geen zorgen, baby,' zegt hij op zijn zangerige manier. 'Ik regel alles.' Adan, zoon van Ahmed Dameineh, stelt zich voor aan de politiechef met snor en drie sterren en de agent in burger. De heren reageren opgetogen. Vragend kijk ik hem aan. 'Ze kennen mijn clan.' Hij praat heftig gesticulerend. De agenten knikken en trekken zich daarop terug voor ruggespraak.

Wij lopen naar de gladde plek. Ook op gypies kun je hier gemakkelijk een doodsmak maken. 'De wegen in Jordanië zijn gevaarlijk. Zeker als het net heeft gehoord. Dan worden oude oliepijpen spekglad. Ik had je moeten waarschuwen.'

Een agent wenkt me in de politiebus. Terwijl ik tegenover de schrijvende en schetsende agent zit, zie ik een aantal bedoeïen onder de huurauto kruipen en een ander mijn bagage overhevelen in een pick-up jeep met het opschrift 'Bedouin Pride Tours'. Adan staat tussen mij en de pick-up in en glimlacht geruststellend. Eén van hen haalt de reserveband en krik van de huurauto tevoorschijn, krik de auto linksvoor op en verwisselt de band.

De agent is uitgeschreven en wil handtekeningen. Als die zijn gezet, mag ik de bus verlaten. Eén van de vrienden rijdt de huurauto via een geïmproviseerde afrit achteruit van de hoge stoep. De diagnose luidt dat de as iets ontzet is, maar dat de auto nog wel kan rijden. De besnorde politiechef noodt ons morgen op het bureau om de zaak af te handelen en paspoort en autopapieren op te halen. Daarop laten de agenten ons achter. Twee van de vrienden vertrekken per huurauto; de derde start de pick-up met opschrift. Mijn gastheer en ik stappen achterin.

'Alles goed, baby?'

Glimlachend ja-klap ik.

Geamuseerd imiteert hij m'n hoofdklapje en grijns.

We verlaten Wadi Musa en rijden de berg op, richting Umm Sayhoun, het bedoeïendorp. We stoppen voor een pand met hetzelfde opschrift als de jeep. Langs de zijkant van het pand beklimmen we trappen naar de tweede verdieping. Een breed openstaande ijzeren deur op een veranda-achtig balkon wijst de weg. Binnen heet eigenaar Marvat me welkom. Op matrasjes rondom een elektrische kachel en tv zit, hangt en ligt een gezelschap van rokende mannen. Drie van hen zag ik eerder in de weer met de auto. Men herschikt opdat wij kunnen aanzitten.

In de straling van de kachel kruipt de ene na de andere rilling over m'n rug.

Een schattige mollige jongen, Yamin, krabbelt op en verdwijnt de keuken in. Als hij even later terugkomt, serveert hij een geurige stoofpot en

mandjes brood. Adan scheurt een pitabroodje doormidden, geeft mij de helft, vist met de andere helft een flard kip, een halve ui, een kwart paprika en een brok aardappel uit de een schaal om m'n brood te beleggen. Dan vist hij een tweede stukje kip uit de pot, legt er een teentje knoflook op, blaast de hitte eraf en voert me de hartige petitfour. 'Eet, eet. Geniet!'

Na de eerste proeve dip ik mijn broodje in de dikke jus en zuig het geweeekte deeg op. De smaak is puur en vol.

Marvat vraagt of de bedoeïene keuken me bevalt. Met volle mond mompel ik iets bevestigends. Adan lacht tevreden. Ook Marvat lijkt content. Hij kijkt geamuseerd toe hoe iedereen eet en geniet. Zelf eet hij niks en blijft sjeikchic op zijn zij liggen, z'n linkerarm geleund op een kussen. De man is klein van stuk maar zijn persoonlijkheid vult de ruimte. Hij is ouder dan de overige mannen en straalt een enorme rust uit. Hij zegt niet veel, maar z'n lage stem en kalme manier van spreken maken indruk op me. De andere mannen, Adan voorop, praten luid en opgewonden, zoals te doen gebruikelijk in het Arabisch. Als een trotse pater familias beziet Marvat de geanimeerde drukte om zich heen.

Na het eten volgt de bedoeïenenthee. Geen laffe Lipton, maar doorgekookte Gunpowder. Stérk - en ter compensatie mierzoet.

De gehavende huurauto brengt ons naar Adans huis aan de rand van het dorp, een paar honderd meter verderop. De route is er één vol kippen, kuilen en keien en tart mijn hoogtevrees. De auto stort zich met z'n volle gewicht een gevaarlijk steil heuveltje af om zich daarna een rotsrijk hellinkje van minstens vijfenveertig procent op te werken.

Het huis is zoals ik het me herinner: een onafgewerkt betonblok op een kaal erf. Maar dat erf is nu geen ezelstalling, maar parkeerplaats. Het vrijstaande huis ligt rustig, maar niet dusdanig afgelegen dat je de dorpse geluiden van blaffende honden, balkende ezels en kakelende kippen er niet hoort. De hanen trekken zich hier weinig aan van de cyclus van dag en nacht.

Sinds ik er de nacht doorbracht, was het spannend of Adan het huis zou kunnen aanhouden. Niet lang na m'n vertrek vertelde hij over de

telefoon dat zijn huisgenoot van destijds was verhuisd. Kort daarna brak aan de overkant van de Jordaan de Gaza-oorlog¹ uit en bleven de toeristen ook aan deze kant van de rivier weg. Zonder werk geen geld en zonder geld geen ezelvoer. Adan had zijn bedrijfskapitaal noodgedwongen verkocht. Zonder ezels geen inkomen.

Een maand later, vlak na het einde van de Gaza-oorlog, zei hij voorlopig uit de brand te zijn door een kamer onder te verhuren aan een Duitse werknemer van een vriend met een reisbureau. Kosten wat het kost, wilde hij het huis aanhouden. Voor als ik terug zou komen.

'Kom terug naar de woestijn. Waarom niet?' vroeg hij tijdens ons op één na laatste telefoongesprek. Zijn oriëntaalse accent met de rollende R raakte me als altijd. Waarrrom niet? herhaalde ik in gedachten. Ik staarde over het IJ. Ik hou van water, maar ben gek op woestijnen. Waarom weet ik niet, ik ben tenslotte geboren en getogen in een nat groen land, maar ik voel me altijd thuis in de woestijn. Misschien vanwege de vlakke, de ruimte, de grootsheid. Recentelijk dichtte een prachtige man, een bedoeïen, me een bedoeïenenhart toe. Een groots compliment! Ik, een bedoeïen? Het idee sprak me bijzonder aan. Bedoeïenen lijken me de cowboys, indianen én zigeuners van het Midden-Oosten. Het nomadenbestaan trekt me al een leven lang. Als kleuter vond ik de huifkar van Pipo en de tipi van Klukkluk vele malen aantrekkelijker huisvesting dan een doorsnee portiekwoning, laat staan galerijflat, of erger nog: een doorzonrijtjeswoning. Later als ik groot was, wilde ik indiaan worden. Met m'n buurjongen, tevens beste vriend tot de pubertijd onze werelden scheidde, speelde ik uren cowboytje-en-indiaantje. In de achtertuin stookten we fikkies, bouwden we wigwams en sloten we vriendschappen met cowboys.

Na m'n jongste kindertijd besloot ik later geen indiaan, maar zigeunerin te worden. Hun temperament, lookws, kleding, muziek, dans en hun vreugdevuren zag ik als het toppunt van romantiek. Nog steeds. Mijn interesse in nomadenculturen groeide met de jaren. Hun levensstijl, filosofie, connectie met de natuur én tragische geschiedenis gingen steeds meer intrigeren. Toen ik het Navajore-

¹ Dit conflict in de Gazastrook duurde drie weken: van 27 december 2008 tot 18 januari 2009.

servaat in Monument Valley, mijn eerste woestijn, bezocht, ervoer ik dat als thuiskomen. Later ervoer ik ook de Sahara en de Sinai als thuis, al was ik daar maar kort, té kort. Toeval of niet, maar sommige amants associeerden me met een indiaan. Een groter compliment kon ik me nauwelijks voorstellen. Tot een betoverend mooie bedoeïen me het hart van één van de zijnen toedichtte.

Ik draaide m'n stoel en bezag mijn werkkamer. Een opkrullende gele post-it trekt mijn aandacht. Stap uit je comfortzone! las ik hardop.

Een opdracht van mij aan mij. Aan het uitroepteken te oordelen een dringende opdracht, een noodkreet bijna. Stap uit je comfortzone?

Ik proefde de betekenis van de tekst van m'n eigen hand: daag jezelf uit, doe eens iets geks, iets anders, iets wat je eigenlijk niet durft.

Stort je eens in een onverantwoord avontuur en zie waar het schip strandt.

'Dus je komt?'

Ik beaamde en boekte een ticket naar Amman.

Binnen is er het één en ander veranderd, of liever gezegd: ontruimd. Geen hooibalen in de hal, geen zanderige badkamer met her en der bergjes beschimmeld textiel, geen wastafel vol gebroken glazen, geen gootsteen vol GFT - en géén meubilair. 'Ik heb schoongemaakt. Voor jou.'

Het dringt tot me door dat de kamer die ik destijds aanzag voor gezamenlijke woonkamer feitelijk de kamer van Adans voormalig huisgenoot was. En alles in die kamer, zoals de kitscherige Bollywoodgordijnen, de Indiase wandkleedjes met spiegeltjes, het mottige tapijt, de gebloemde matrasjes met de aanligkussens en het spuuglelijke eikenhouten wandmeubel met tv van de verhuisde

Nu liggen er midden van die kamer een enkel matrasje, een rugzak, een hoeveelheid lege waterflessen, een volle asbak en een Duits-Arabisch woordenboek.

De slaapkamer is zoals hij was: hel verlicht door een overdosis spaarlamp en op een berg kleding en een met een paar matrasjes en wat paardendekens geïmproviseerd tweepersoonsbed na leeg. Ik drop m'n bagage in een hoek. In het schelle lamplicht constateer ik donkere scha-

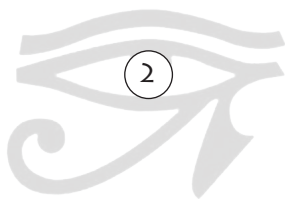
duwen onder Adans ogen. Voordat ik daar iets over kan zeggen, trekt hij me mee naar buiten.

‘Kom. Ik laat je eerst de sterren terugzien. Die zul je wel gemist hebben.’

We steken het erf over naar het rotsplateau met het uitzicht dat ik ken: beneden de lichtjes van de bebouwde vallei van Mozes. In de verte het silhouet van de zwarte bergen en boven de langgerekte sterrenwolk die Melkweg heet. Onder die ontzagwekkende sterrenkoepel tril ik van top tot teen en heb ik zin in de man naast me. Net als drie maanden terug. Die warme, wellustige lippen!

Toen was het een zandstorm die ons samenzijn verstoorde en nu, onder de volle maan, is het de winterse kou die ons voortijdig huiswaarts doet keren. Binnenskamers is het niet veel warmer. Als we onze schoenen hebben uitgeschopt, duiken we zo snel mogelijk onder de stapel naar ezel riekende paardendekens. Ik duw mijn handen onder zijn trui en mijn neus in zijn hals onder zijn lange, wilde krullen. Onze lijven zinderen als ze elkaar herkennen.

Met dat we opwarmen, ontdoen we ons van kledingstukken. Eén voor één. Mijn handen bewandelen zijn onblote rug. Ik kneed zijn spieren en voel zijn lichaam langzaam wat ontspannen. Juist als ik mijn gastheer in slaap vermoed, draait hij zich om, neemt me in een houdgreep, keert me op m’n rug en duikt op me. Zijn geslacht vindt het mijne. Maar hij wacht. Laat zich tergend traag opzuigen. Roerloos blijft hij liggen, lang, nog langer, eeuwen. Ik voel hem groeien, oppompen, pulseren. Dan een minimale heupbeweging. Dan weer stil. Dan weer een minimale beweging. Dan weer stil. Nog zo’n minimale beweging. Ik smoor mijn reflexen in de kiem. Hij kreunt zacht. En wacht. Dan weer zo’n minimale beweging. Dan weer stil. Ik snuif en houd mijn adem in. Hij zucht. Neuriet. Zingt zachtjes. Adans minimal sex art duurt en duurt - totdat ik mijn zelfbeheersing laat varen en hem wreed opvreet.

‘Baby, waar is mijn keffiyeh?’

M’n oog valt op de roodzwart geblokte hoofddoek. Ik overhandig hem zijn keffiyeh en bestudeer hoe hij ‘m behendig omknoopt. Net als gisteravond bedekt hij zijn lokken. In antwoord op mijn teleurgestelde blik poneert hij een theorie over lang bedoeïenenhaar, kort gekapte ‘boeren’, de inwoners van Wadi Musa begrijp ik. Eén en ander schijnt slecht samen te gaan. Hij leidt liever niemand af en is eventueel gezeur liever voor.

Het dorp is een wanordelijk zooitje en letterlijk een beestenboel. Overal loslopende ezels die vuilnisbakken overhoop halen, kippen die nergens van schrikken en stug doorpikken, smerige honden die vechten om etensresten en spelende puppies als ongeleide projectielen. De paarden en kamelen zijn beter georganiseerd: de bouwsels aan de rand van het dorp die ik drie maanden terug voor krotwoningen aanzag, blijken omheinde landjes met schuurtjes voor de edele dieren, tot welke categorie wat de bedoeïenen betreft ook kamelen behoren.

‘Bedoeïenen houden van dieren. We hebben er het liefst zo veel mogelijk. Hoe meer hoe beter’, licht Adan toe.

Aan alle kanten rennen onverzorgde, zigeunerachtige kinderen zonder schoenen, in versleten kleren en met onverzorgde haren. Sommigen duwen een geïmproviseerde hoelahoep voort; anderen zitten elkaar of een ezel achterna. Mannen metselen muren in de kale casco’s van nieuwe etages tussen waslijnen vol wapperende gewaden. Oude baasjes zitten in stoffige djellaba’s en met roodwit geruite keffiyehs te kletsen op de stoep voor de kleine moskee.

Onderweg pikken we Mustafa op, duidelijk een broertje van Adan. Hij stapt achterin de huurauto. Zijn ogen zijn net zo lief als die van zijn grote broer. Ik schat hem een jaar of twaalf. De broers praten bij. Met blosjes op z'n wangen bestudeert Mustafa mij zo onopvallend mogelijk. Ik zie mezelf door zijn onschuldige ogen: voluptueuze blanke vrouw, wilde, vurig getinte haardos, kleurig nauwsluitend shirt dat een E-cup accentueert. In Amsterdam een gangbare outfit; hier een regelrechte provocatie. Ik vis mijn sjaal onderuit mijn tas, sla die losjes om m'n schouders en hou de uiteinden samen voor m'n borst.

Een paar blokken verder stapt Mustafa weer uit.

'Mijn lievelingsbroertje,' vertrouwt Adan me toe. 'Weet je waarom? Hij is rustig, zegt geen woord te veel en praat z'n mond nooit voorbij. Daar hou ik van.'

Ik informeer in hoeverre de lokale fatsoensregels discretie over ons samenzijn voorschrijven.

Verbaasd kijkt Adan me aan. 'Luister, ik ben trots op je. En het interesseert me niet wat mensen over me denken.'

De pui van de lokale kruidenier is verstopt achter stapels lege kratten en dozen. Ik bezie het assortiment: langs de wanden hoge schappen vol vage blikjes en in het gangpad plastic kratten groenten en fruit.

Waar ik trek in heb, polst Adan terwijl hij uien, tomaten, komkommers, eieren en boter in z'n mandje legt. Ik voeg er een kartonnen pakje Arabische La Vache Qui Rit aan toe. Bij de kassa bestelt Adan een flinke stapel pitabrood en twee pakjes blauwe L&M.

Op een rommelig, open plein lopen we een klein erf over en gaan een huis binnen. Binnen herken ik de kop vol speelse pijpenkrullen en de kolenschoppen van handen van de vriend die gisteren de band van de huurauto verwisselde in Wadi Musa. Kayle verwelkomt me hartelijk en dirigeert me naar het minst versleten aanligkussen op één van de vele matrasjes op de vloer. 'Mijn huis is jouw huis.'

Een jonge vrouw in versleten traditionele kleding meldt zich vanachter een gordijn. Ze pakt de tasjes van Adan over en verdwijnt ermee in wat zo te zien de keuken is. Er verschijnen meer vrouwen, een paar man-

nen en een aantal kleine kinderen ten tonele. Adan licht toe wie wie is. De vrouw die de keuken in verdween, is Kayles schoonzus. De andere twee jonge vrouwen zijn zussen van Kayle. De mannen zijn broers, de jongste én oudste. De meeste kinderen zijn neefjes. Ze rennen in en uit. Af en toe onderschept Kayle er eentje om hem onder te dompelen in knuffels en kusjes te ontfutselen. Adan neemt het kleinste, tevens molligste neefje in een stevige houdgreep en trekt enge bekken naar de peuter. Het neefje kijkt niet blij en wacht z'n lot angstig af.

'Dit is Abdullah. Hij is bang voor me.' Als Adan de kleine Abdullah hardhandig in z'n wangetjes knijpt, op z'n neusje tikt en hem daarbij nog uitlecht ook, begrijp ik Abdullahs bezwaar. Ik bevrijd hem uit de sterke handen van zijn belager. Op z'n korte mollige beentjes die uit een dikke luier steken, struikelt Abdullah het huis uit.

De zussen zijn druk en zetten op verzoek van Kayle een pot thee. De broers hangen net als wij ergens op de matrasjes en de kussens. Eén van de zussen zet de theepot en een aantal glaasjes op het ronde grondzeiltje in het midden van de kamer. Het wordt gebruikt als tafel én asbak, want de asbakken die erop staan, zijn overvol. Op het zeiltje staat een wankel oliekaeltje. De mierzoete thee smaakt bést.

De vele matrasjes, aanligkussens, het centraal opgestelde kaeltje en het enorme eikenhouten wandmeubel met de tv maken de woonkamer gezellig en uitnodigend; de afgebladderde verf en vele zwarte vetvlekken op de muren, het grof geschilderde plafond en de versleten tegelvloer minder. Maar naar wie of waar ik ook kijk, mijn blik wordt steeds de keuken ingetrokken. Het kale aanrecht, de vuile onafgewerkte wand en dito betonvloer schreeuwen om een behandeling met een hoge druk spuit en/of ammoniak. De enkele kraan aan de loshangende leiding doet stromend koud water vermoeden.

De kleinste kinderen die de hoge opstap naar de Spartaanse keuken trotseren, komen even later glunderend terug met een stuk brood met een driehoekje witte kaas. De kleine Abdullah propt de lekkernij gulzig in z'n mond, vergeet te kauwen, stikt er zowat in en struikelt z'n weg weer naar buiten.

Kayles schoonzus serveert het ontbijt van de dag: een schaal roereieren met gebakken ui, een bord tomatenkomkommersalade, de overge-

bleven kaasdriehoekjes, een kom boterblokjes en brood. De aanwezige broers, zussen en neefjes en allerlei buurkinderen die ik nog niet eerder zag, zitten aan rond het smoezelige plastic kleed met de etenswaar. Iedereen neemt een pitabrood in de linkerhand, scheurt met rechts een stuk af en pakt daarmee een handje roerei of salade. Ik ken het klappen van de zweep en laat me het ontbijt goed smaken.

Net als gisteren vertrekt iedereen na het eten zonder te bedanken of te groeten. Bij ons weggaan, zoek ik Kayles ogen nog even. 'Tot straks', zeggen ze.

Het hoofdkantoor van politie is aan de overkant van de vallei van Mozes, de berg op. We parkeren voor een militaristisch bewaakte kazerne op de top van de berg. Het kost moeite om de vele bewakers ervan te overtuigen dat we een afspraak hebben met de chef met de drie sterren. Adan moet ondanks zijn keurig onder de keffiyeh verborgen lokken meer dan eens zijn identiteitskaart tonen.

Het van buiten imposante gebouw is van binnen een naargeestige, uiterst klantonvriendelijke bedoening. We moeten meermaals de weg vragen. Uiteindelijk herkennen we de vriendelijke politieman die gisteren in burger getuige van de slippartij was. Hij staat in een ordeloos kantoor te bellen met een bakelieten telefoon. Het apparaat staat op een stalen bureau dat vol ligt met stapels door de zon verkleurde dossiers. De politieman gebaart ons even te wachten. Mijn luie gewoonte om met een schouder tegen de muur te leunen, wordt afgestraft: bijna stort ik met bordkartonnen tussenwandje en al in een belendende werkkamer. Als de politieman is uitgepraat, begroeten hij en Adan elkaar als oude vrienden. Adan neemt de tijd om de man te complimenteren met zijn kantoor, althans, zo begrijp ik uit zijn gebaren, met zijn uitzicht op Petra en de zwarte bergen. De politieman neemt de complimenten jolig in ontvangst. 'Hij kijkt zo vaak uit het raam om van het uitzicht te genieten, dat hij nauwelijks aan werken toekomt', vertaalt Adan. Ondertussen schudt de politieman mij lachend de hand. Hij verwijst ons naar een collega achter indrukwekkende stapels papieren. Deze vult uiteindelijk een formuliertje in en stuurt ons daarmee naar het bureau in Wadi Musa. Het blijkt dat de geambieerde paperassen toch op het

lokale politiebureau zijn bewaard. De drie-ster krijgen we niet te zien. Bij het verlaten van het hoofdbureau bedankt en groet Adan iedereen in uniform uiterst respectvol en charmant. In de auto vertrouwt hij me toe dat hij een hekel heeft aan politiemannen, dat ze liever lui dan moe zijn, dat ze nergens toe dienen, dat het nooit zijn vrienden zullen worden, dat hij nog nooit problemen heeft gehad noch hoopt te krijgen, maar dat hij ze voor de zekerheid altijd maar beleefd bejegt.

Ook het lokale politiebureau wordt streng bewaakt. Wederom moet Adan zijn identiteit meermaals aantonen. Mij wordt niets gevraagd. Eenmaal voorbij het bewakersshok hebben dit gebouw en zijn gebruikers weinig pretenties. Toch verrast de soberheid en verbijstert de smerigheid. Een lange, vervallen gang met links en rechts kamers met twee of drie strenge maar gedeukte bureaus en aftandse, meest leren, bankstellen. Er heerst een drukte van belang. Halverwege de gang zijn twee cellen met daarin een aantal boeven en dronkaards. De boeven zien eruit zoals in B-films: dom maar gevaarlijk met kille blikken, lage voorhoofden en stekelige stoppelbaarden. De dronkaards slapen hun roes uit of hebben lodderige blikken, zijn minstens even onverzorgd als de boeven en stinken bovendien. De robuuste traliedeuren zijn vergrendeld met verroeste hangsloten met klassiek sleutelgat. Het celinterieur bestaat uit dunne matrasjes rondom op de vieze betonvloer en een afgebladderd plafond met in het midden een bungelend lichtpeertje. Het kabaal stokt als we voorbij lopen.

De kamer waarin we gedirigeerd worden, staat al snel vol nieuwsgierig publiek. Adan begroet de lokale dienders op zijn charmante wijze. Hij overhandigt één van hen het formulier dat we net van de collega aan de overkant van Mozes' vallei meekregen. Met het roze papiertje in de hand baant de diender zich een weg langs ons en de aanwezige belangstellenden. Niet heel veel later keert hij weer met onder meer een paspoort met donkerrode kaft. Maar voordat ik mijn eigendom terugkrijg, moeten er nog heel wat vijfdubbele formulieren met uitgeput carbon ertussen worden ingevuld en krijg ik allerlei doorslagen met vermoedens van Arabische teksten overhandigd. Iedereen bemoeit zich met de vertaling, maar veel wijzer word ik er niet van. Ik wacht rustig af totdat

Adan me duidelijk maakt dat ik iets moet doen, zoals een handtekening zetten of vijf dinar betalen.

Dan heeft men een kopie nodig van de huurovereenkomst van de auto. Dat is een probleem, want er is geen kopieerapparaat. Het verzoek is of wij ergens in de stad een kopie willen gaan maken. Adan neemt het document ogenschijnlijk begrijpend aan en rustig mee naar buiten. Maar nog voor het bewakershok barst hij uit in een tirade: 'Dit is toch wel het toppunt. Het is toch achterlijk dat een politiebureau geen kopieerapparaat heeft? Klootzakken zijn het. Allemaal.'

Ongevraagd duwt hij zijn identiteitskaart onder de neus van de bewaker en trekt me ruw mee de poort door.

Met de gevraagde kopieën arriveren we een uurtje later weer op het politiebureau. Adequate kopieerapparatuur bleek ook in de stad schaars. Andermaal vraagt de bewaker Adans ID-kaart, maar neemt genoeg met een dodelijke blik. We wurmen ons terug langs alle volk en verschijnen weer aan het bureau van de agent met mijn paspoort. Adan overhandigt twee kopietjes op A4 en ploft op de bank. De agent is niet blij met de twee A4'tjes. Hij wil één kopie op A3. Ik versta niet wat Adan de man toevoegt, noch zie ik zijn blik, maar ineens zijn de twee velletjes prima, krijg ik prompt mijn paspoort, de autopapieren en het proces-verbaal en maakt de agent duidelijk dat we kunnen gaan. Dit keer is Adan minder aardig tegen de mannen in uniform die we op weg naar buiten tegenkomen. De bewaker die hem herhaaldelijk om een ID vroeg, krijgt ook iets naar zijn hoofd geslingerd wat me niet bijzonder vriendelijk voorkomt.

'Eikels, niksnutten, allemaal! Laten ze gaan werken voor de kost.'

'Boeven vangen?'

'Bijvoorbeeld.'

Down town Wadi Musa treffen op de afgesproken plek de chauffeur van het autoverhuurbedrijf met een andere huurauto. Als hij het kenteken van de Toyota Corolla op de doorslag van de huurovereenkomst min of meer heeft aangepast en ons de nieuwe sleutel overhandigt, nodigt Adan de man uit voor de lunch. De chauffeur bedankt uiterst beleefd, maar nog niet overtuigend. Adan dringt erop aan dat de man meekomt

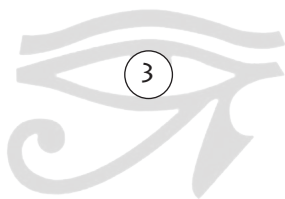
naar het dorp voor een bedoeïenmaaltijd. De man bedankt nogmaals, nog beleefder en betuigt respect door zijn rechterhand op zijn hart te houden en te buigen. Uiteindelijk accepteert Adan de weigering van de chauffeur. Ik versta geen woord Arabisch, maar hun gebarentaal is universeel.

Met de vervangende huurauto, aanmerkelijk ouder en versletener dan die waarmee ik hier aankwam, doorkruisen we Wadi Musa andermaal. Beheerst rijdt Adan de bergweg naar Umm Sayhoun op.

‘Ik rij graag rustig.’

Rustig? Onopvallend, vermoed ik. Mijn chauffeur heeft geen rijbewijs - en dat weten de lokale dienders.

Uitdagend kijk ik hem aan; vermetel kijkt hij terug, lacht en geeft genadeloos plankgas om het laatste stuk bergweg te nemen.

'Baby, pak de dingen die je nodig hebt. We gaan naar de woestijn.' Opgewonden werp ik een paar onderbroeken, een warm vest, en m'n toiletas in m'n weekeindtas, want Adan belooft me eerst een warme douche bij Marvat thuis. Hij laadt onze complete huisraad, te weten de twee aan slijtage onderhevige matrasjes en de muffe dekens, over in de achterbak van de Corolla sedan. Verder reist mijn reisgenoot licht, heel licht. Hij behoeft slechts een voorraad smokes, want zoals het een bedoeïen betaamt, rookt hij als een ridder.

Adan stuurt weer zorgvuldig langs de kuilen en rotsen alsof hij zich al jaren dag in dag uit per auto in zijn dorp verplaatst. Niets is minder waar. Hij beweegt zich hier normaliter te voet, of per ezel en maar zeer zelden gemotoriseerd. De mij bij mijn vertrek drie maanden terug in het vooruitzicht gestelde eigen jeep is nog niet aangeschaft. Iets over het hoe en waarom lichtte hij me telefonisch toe: voor de Gaza-oorlog heeft hij lange tijd geld voor een tweedehands jeep opzij gelegd en bij zijn vader in bewaring gegeven. Deze winter had hij zijn vader om het geld gevraagd, maar die was dwars gaan liggen. Adan kon, of wilde, niet zeggen waarom. Met verheven stem deed hij verslag van hun gesprek. Hij zei dat hij zo kwaad was, dat hij had geroepen dat zijn vader het geld in zijn reet kon stoppen, dat hij het ouderlijk huis overspannen had verlaten en zich weken niet had laten zien. In de dagen en weken die volgden, maakten zijn vlakke teksten en anders zo zangerige stem duidelijk dat hij -werkloos, blut, zonder ezels, zonder beschikking over zijn spaargeld en zonder jeep- in een dip zat. Ik deed m'n best om hem van afstand wat moed in te spreken. Gelukkig klonk hij de laatste we-

ken opgewekter. En zo te horen, was hij weer gewoon kind aan huis bij z'n vader, maar het geld heeft de man nog niet vrijgegeven...

We parkeren voor het enige pand in het dorp met gevelreclame, beklimmen de trappen en treffen Marvat, zijn broertje Tarik en kokkie Yamin op de schommelstoelen op het balkon. Tarik en Yamin maken plaats voor ons. Adan geeft Yamin een por in zijn maag en maakt een luidruchtig grapje. Yamin lacht als een kok met kiespijn.

'Hij is toch veel te dik?' vraagt Adan mij.

'Ach, hij is kok en houdt van lekker eten; hij is gewoon mollig.' De gezette jongen vertedert me.

Adan is het er niet mee eens: 'Mollig? Hij houdt van lekker eten? Hij staat de hele dag te snoepen in de keuken; daarom is hij zo vet!'

Hij knijpt hardhandig in één van de vetrollen in Yamins zij. Hij is inderdaad te dik voor zijn leeftijd. Marvat en Tarik lachen. Yamins kiespijn verergert.

'Hij moet eens aan de lijn gaan doen. En sporten!' verkondigt Adan vanaf het balkon over het pleintje, wijzend op de jonge kok. Grote hilariteit alom. Ik weiger mee te lachen en hoop dat Yamin mijn mededogen voelt. Marvat draagt z'n broertje en de vermeende smulpaap op een pot thee te zetten. Opgelucht verdwijnt Yamin de keuken in.

Ook vandaag heet Marvat me welkom en informeert naar mijn toestand. Vooral of ik lekker heb geslapen. Ik knik bevestigend en negeer de dubbele bodem in zijn vraag. Tarik arriveert met de thee. Yamin laat zich wijselijk nog even niet zien. Marvat schenkt ons in. 'Lekker?'

'Heel lekker.' Tevreden zakt Marvat achterover in zijn schommelstoel. Marvats zonnige veranda-achtige balkon biedt zicht op een levendig plein. De kinderen met de hoelahoeps rennen in het rond. Vrouwen hangen enorme hoeveelheden was op aan dwars over dakterrassen gespannen waslijnen. Bouwvakkers hijsen betonwapening het dak van een huis op en gooien houten planken naar beneden. Stukadoors trekken binnen no time een strakke vloer op een nieuw balkon met pilaren in neo-Hellenistische stijl. Vuilnismannen verzamelen het door ezels en honden verspreide vuil. Kwajongens mishandelen een ezel totdat de

buurman ingrijpt. Jeeps komen en gaan. Een oneindig tableau vivant. Als m'n theeglaasje leeg is, schenkt Marvat me bij. Pas als de theepot schoon op is, wijst Adan me de weg naar de badkamer.

Binnen stelt hij me voor aan een blonde quasi-rastafari die in een enorme jas achter de computer zit. Met dat Adan hem aanspreekt, lijkt het wezen te ontwaken uit een winterslaap. Uiteindelijk komt er geluid uit en zegt het 'hallo'. Adan licht toe dat dit Jürgen, onze Duitse onderhuurder en Marvats werknemer, is. De Duitser knikt.

Jürgen blijkt een gesjeesde, in Umm Sayhoun gestrande, it'er uit Hamburg. Marvat heeft hem ingehuurd om zijn in India gebouwde website te vullen, vertelt hij tergend langzaam. Hij vult de site niet alleen met van internet geplukte rechtenvrije foto's, begrijp ik, maar hij schrijft ook tweetalige teksten. Tegen kost en inwoning: Marvat betaalt zijn huur aan Adan.

De badkamer is boven verwachting: een moderne douchecabine met schuifdeuren, een wasmachine én een porseleinen wc-pot met waterreservoir en doortrekker. Voordat ik onder de douche stap, ga ik er eens even lekker voor zitten.

Marvat en Jürgen zitten samen achter de computer. De Duitser vertaalt e-mails gericht aan Marvats reisbureau. Hij doet dat zo te horen adequaat, maar l-a-n-g-z-a-m... Zijn werkgever dicteert hem Engelse antwoorden -en neemt het slaapverwekkende tempo op de koop toe. Marvat neemt me mee naar het balkon met de twee schommelstoelen. Buiten is het een graad of twintig warmer dan binnen.

Broertje Tarik brengt nieuwe thee. Marvat schenkt in. Hij benoemt de bergen die we zien. De dichtstbijzijnde is de Jabal al-Khubta. Daarachter ligt de Jabal al-Madhbah, de berg waarop de 'hoge offerplaats' is. Een spiritueel bergplateau waar de Nabateeërs eeuwenlang belangrijke religieuze rituelen uitvoerden en vele dingen, dieren en naar verluid ook mensen hebben geofferd. Hun geesten schijnen er nog steeds rond te waren. Een plek waar ik nog nooit was, maar regelmatig over droom sinds ik hier was en erover hoorde. Tussen beide jabals ligt de antieke rotsstad Petra. Net als elke bdoul van voor 1985 is Marvat daar geboren

en getogen. Hij zegt een jaar of elf geweest te zijn toen de bdoul noodgedwongen naar Umm Sayhoun verhuisden.

Eigenaardig, ik kan me Marvat totaal niet als kind voorstellen; hij ontleent jeugdige onbezonnenheid. De man lijkt de Midden-Oostelijke variant van Ché Guevara. Zelfde soort kop, zelfde soort vlassig sikje, zelfde lange zwarte lokken, zelfde survival outfit. Waar Ché dag en nacht een alpino draagt, zweert Marvat bij een traditionele roodwitte keffiyeh. Waar Ché een eeuwige Havana tussen z'n lippen houdt, steekt Marvat de ene Marlboro met de andere op.

Ik vraag hoe het was om in Petra te wonen. Marvat schetst een bont beeld van gezelligheid, saamhorigheid en een paradijs voor kleine jongens. Hij vertelt dat er veel is veranderd. Dat het leven van de bdoul in korte tijd een stuk minder traditioneel is geworden. Vroeger verdienen de meeste families de kost met hun schapen en geiten; nu werkt de meerderheid van de bdoul in het toerisme. Voorheen verbouwden de meeste families hun eigen tarwe en groenten op akkertjes ten zuiden van Petra; nu doet iedereen boodschappen in de supermarkt. In het dorp is te weinig ruimte voor het vee en al helemaal geen ruimte voor moestuinen. Toen de bdoul nog in Petra woonden, gingen er maar weinig kinderen naar school; nu bijna alle. In Petra was een geïmproviseerde EHBO-post in een grot; in het dorp is een kliniek. En in het dorp heeft iedereen stromend water, elektriciteit, tv. Veel gezinnen hebben zelfs een wasmachine en internet.

‘De bdoul gaan mee met hun tijd!’, verzekert Marvat me.

Ik informeer naar de stand van de emancipatie. Volgens hem houden de vrouwen meer vast aan oude tradities en gewoontes, terwijl de meeste mannen genieten van hun vrijheid - in alle opzichten. In de praktijk doet de vrouw het huishouden en gaat de man de hort op en verdient en passant de kost.

‘Vanwaar dat verschil?’ vraag ik. ‘Waarom zijn vrouwen conservatiever? Is dat vrijwillig, of moet dat van de mannen?’

‘Mannen doen van oudsher waar ze zin hebben, terwijl de vrouwen gewoonlijk thuis voor de kinderen zorgen. Ze zijn minder vrijheden gewend.’

‘Zijn ze minder vrijheden ‘gewend’ of minder vrij?’ pols ik. ‘Mogen jul-